

ELS ORIGENS DE CATALUNYA: Introducció

El territori actual de Catalunya va ser ocupat pels musulmans al començament del segle VIII. Al final d'aquell segle els ocupants islàmics van ser expulsats pels reis francs d'una part del territori: és el que s'anomena **la Catalunya Vella**.

En aquesta zona s'hi van formar diversos comtats, que inicialment depenien del monarca carolingi, però que, entre els segles IX i X, se'n van declarar independents.

Al llarg dels dos segles següents els comtes catalans, especialment els de Barcelona, van fer fora els musulmans de la resta del territori català: és el que s'anomena **Catalunya Nova**. Paral·lelament, el territori català es va anar configurant a l'entorn del comtat de Barcelona.

El nom de catalans es va començar a utilitzar a l'Europa occidental al segle XI. S'aplicava a la gent que habitava l'actual territori de Catalunya perquè tenia unes característiques culturals pròpies: els seus habitants parlaven una mateixa llengua, el català, es governaven amb unes institucions i unes lleis comunes i practicaven una mateixa religió, la cristiana.

ELS ORÍGENS DE CATALUNYA

1. La Catalunya musulmana

- **1.1. LA CONQUESTA MUSULMANA**
- L'exèrcit musulmà, que al segle VIII havia envaït la Península Ibèrica, va arribar a l'Ebre i va conquerir Saragossa l'any 714, des d'on va iniciar la conquesta del territori que havia d'esdevenir més endavant Catalunya. Algunes poblacions van ser sotmeses per la força de les armes, però altres van signar tractats de submissió.
- A la primavera del segle IX a la zona nord de Catalunya l'ajuda dels reis francs va ser decisiva per expulsar-ne els àrabs.
- Aquest territori va quedar sota el control d'uns comtes que depenien del monarca franc. Com que el control islàmic en aquesta zona hi va ser molt breu i no va arribar mai a islamitzar-se, va ser anomenada **Catalunya Vella**.
- Els territoris del sud i de l'oest de Catalunya van restar més de tres-cents anys sota control d'Al-Andalus i van adoptar la llengua àrab, la religió i els costums islàmics. Es coneixen com **la Catalunya Nova** i la seva frontera la traçaven, aproximadament, els rius Llobregat, Anoia i Segre.

- **1.2. EL CALIFAT**

- A l'època del califat de Còrdova les poblacions de les valls de l'Ebre, del Segre i del Cinca i de la plana de Lleida es van islamitzar i van adoptar les formes de vida i els avenços agrícoles i urbans que aportaren els musulmans.
- En aquest període molts dels habitants d'aquests territoris fronterers, fins aleshores poblats principalment per cristians, es van convertir a l'islam.

- **1.3. LES TAIFES**

- Amb la desaparició del califat l'any 1031, a l'actual territori català es van crear les taifes de Tortosa i de Lleida, que eren governades per la noblesa local. Els comtes catalans van mantenir-hi relacions pacífiques a canvi de cobrar impostos. A la línia de la frontera s'hi van construir molts castells.
- Les ciutats van créixer i se'n van crear de noves. Entre les més destacades hi ha Balaguer, un important enclavament defensiu, Lleida i Tortosa, aquestes dues amb uns 15000 habitants.

•Quan conquerien una ciutat els musulmans respectaven la manera de viure i la religió dels habitants. És per això que als territoris de Catalunya sota poder musulmà hi van conviure persones de tres religions.

TAIFES I RÀTZIES MUSULMANES

Descobreix... L'arquitectura musulmana

- **RESTES ÀRABS A CATALUNYA**
- Si bé la presència sarraïna en determinades zones de Catalunya (Catalunya Nova) durà uns quants segles, les restes arqueològiques del seu llegat artístic i constructiu són més aviat escasses.
- Tot i això, és possible trobar avui algun rastre significatiu del pas d'aquesta cultura pel nostre país. Un bon exemple són els banys (Lleida i Girona), que continuaven la tradició termal romana i transmetien aquest costum a la Catalunya comtal.
- També hi ha arquitectura militar, com tor-res de guaita o castells (Miravet o Siurana), i arquitectura civil, com els palaus reials o sudes (Tortosa, Lleida i Balaguer).

Seu Vella de Lleida, construïda sobre l'antiga suda

2. Els primers comtats catalans

- **2.1. LA CATALUNYA CAROLÍNGIA**

- A causa de la necessitat de protegir la frontera sud del seu regne davant els musulmans, els reis francs van crear una franja protectora ben fortificada al llarg dels Pirineus (des de Pamplona fins a Barcelona). Aquesta franja va rebre el nom de **Marca Hispànica**.
- El territori català que controlava Carlemany anava des dels Pirineus fins al Llobregat i estava delimitat pel riu Segre a l'est. El monarca el va dividir en comtats (Rosselló, Empúries, Girona, Cerdanya, Barcelona, Urgell...), governats per comtes.
- Fins a l'any 878 els comtes eren nomenats i destituïts lliurement pels reis francs.

- **2.2. EL PROCÉS D'INDEPENDÈNCIA**
- **Els comtats es fan hereditaris**
- Al final del segle IX els comtes catalans, que eren nomenats pel rei dels francs, van anar fent hereditari el seu càrrec. El primer pas el va fer **Guifré el Pelós**, que era comte de Barcelona, Girona, Urgell i Cerdanya, i va deixar en herència els seus territoris als seus descendents.
- D'aquesta manera per primer cop els comtes no van ser nomenats pel rei franc. Així es va iniciar la dinastia que des d'aleshores va governar el comtat de Barcelona.
- **Els comtats es fan independents**
- El pas definitiu cap a la independència dels comtats catalans dels monarques francs el va fer el comte **Borrell II**.
- Quan Almansor va ocupar, saquejar i destruir Barcelona (985), el comte Borrell va demanar ajut al rei de França. Aquest, però, l'hi va negar perquè no disposava de mitjans.
- Aleshores Borrell II va decidir no renovar el jurament de fidelitat al rei de França i se'n considerà independent (988). Des de llavors els comtes catalans van actuar com a sobirans del seus territoris.

ELS COMTATS CATALANS L'ANY 1000

- Els comtats catalans l'any 1000

- Carlemany i el seu exèrcit. Al començament del segle IX els exèrcits francs van conquerir Girona i Barcelona als musulmans.

Les relacions amb el califat de Còrdova

- Alguns comtes van començar a enviar ambaixades a Còrdova i van establir relacions comercials i culturals amb Al-Andalus. L'any 1010 els comtes de Barcelona i d'Urgell van fer una expedició a Còrdova per ajudar el califa contra els berbers, que havien saquejat la ciutat.
- Paral·lelament, els comtes també van començar a fer pressió militar al llarg de la frontera i, lentament, van anar reduint els límits de la taifa de Lleida.
- **2.3. UNA SOCIETAT DE PASTORS I PAGESOS**
- Les accions bèl·liques d'aquells anys van provocar que les zones planes (el Bages, l'Osona i el Berguedà) quedessin gairebé deshabitades.
- Cap al segle X els comtes van voler repoblar els seus territoris i van concedir petites parcel·les de terra, els alous, als pagesos de les muntanyes que buscaven terres més bones i volien instal·lar-s'hi.
- Aquests pagesos eren lliures i formaven petites comunitats, les viles. Els seus habitants es reunien en un consell, que decidia els afers d'interès col·lectiu: les zones de guaret, els conreus, les pastures, l'aprofitament dels boscos, l'ús del molí, etc.
- **Com eren les tècniques agrícoles**
- La riquesa d'aquests comtats catalans durant aquests segles es va basar en l'agricultura i la ramaderia.
- Es tractava d'una agricultura de subsistència, destinada sobretot a l'autoconsum, que utilitzava uns mètodes molt rudimentaris.
- Es practicava la rotació biennal, és a dir, la meitat dels camps es deixaven sense conrear cada any amb la finalitat que el sòl es recuperés.
- Els pagesos acostumaven a elaborar ells mateixos les eines agrícoles i els productes que necessitaven. Per tant, els intercanvis eren escassos.

3. Una societat feudal

- **3.1. LA FEUDALITZACIÓ DE CATALUNYA**

- A la primera meitat del segle XI va tenir lloc a Catalunya un procés de feudalització de la societat catalana semblant al que s'anava produint a la resta de l'Europa occidental.
- Davant la necessitat de protegir el territori, els nobles van prescindir de l'autoritat del comte i van iniciar un procés violent d'apropiació de les fortaleses i de les terres que governaven.
- En primer lloc, els governadors, que fins aleshores havien estat nomenats pels comtes per cobrar impostos i impartir justícia a les diverses zones de cada comtat, van convertir el càrrec en hereditari i es van posar el títol de barons. En segon lloc, molts pagesos, que fins aleshores havien estat lliures i eren propietaris de les seves terres (alous), van esdevenir serfs.

- **3.2. L'HEGEMONIA DEL CASAL DE BARCELONA**

- Quan, a mitjan segle XI, Ramon Berenguer I va ser nomenat comte de Barcelona es va trobar que els governadors s'havien convertit en barons (senyors dels seus territoris, on imposaven les seves lleis).
- Per tal de recuperar una part de la seva autoritat, Ramon Berenguer I va iniciar una sèrie de pactes amb els barons. Els nobles es van reconèixer vassalls seus i, a canvi, el comte va acceptar que el càrrec de baró esdevingués hereditari.
- Aquest comte va establir a les seves terres el feudalisme, que es basava en el vassallatge i s'estructurava segons un codi, els *Usatges*, que és considerat un dels primers codis feudals europeus.
- A més, el comte de Barcelona va iniciar també negociacions amb els altres comtes catalans (Rosselló, Empúries, Girona, Cerdanya, Urgell i Pallars), que a poc a poc es van anar declarant vassalls seus. D'aquesta manera la casa comtal de Barcelona va esdevenir cap del sistema feudal català.

- **3.3. LA CAIGUDA DEL CALIFAT. LES PARIES**

- Quan, a partir del 1035, va tenir lloc la desmembració del califat de Còrdova, va començar a desaparèixer la inferioritat militar davant l'Estat musulmà. En lloc del poderós califat, els comtes catalans tenien, a ponent, el regne de taifes de Lleida i, al sud, el de Tortosa.
- Les relacions amb aquests petits estats islàmics les van dirigir els comtes de Barcelona i d'Urgell, que eren els qui tenien fronteres amb les dues taifes. Aquests comtes, tal com feien els altres regnes cristians de la Península, es van afanyar a exigir als reis islàmics el pagament de tributs (paries).
- Amb els ingressos de les paries els comtes catalans van poder reforçar el poder militar, van edificar castells i van millorar l'armament. També van poder finançar l'expansió cap a Occitània.

- **3.4. LES CONQUESTES CATALANES DEL SEGLE XI**

- Els comtes van aprofitar la feblesa militar dels andalusins per anar ocupant els territoris fronterers d'aquests regnes de taifes, i al segle XI els comtes catalans, especialment Ramon Berenguer I, van passar a l'ofensiva.
- Així, la frontera es va anar movent lentament cap al sud a mesura que els comtes de Barcelona aconseguien conquerir poblacions importants: Tàrrrega (1056), Agramunt(1078), Balaguer (1105) i Tarragona (1117).
- El repoblament i la defensa dels nous territoris els van dur a terme pagesos i nobles dels comtats de Barcelona i d'Urgell.

- **3.5. LA CONQUESTA DE LA VALL DE L'EBRE**

- Paral·lelament a les conquestes catalanes, els reis d'Aragó i de Navarra també iniciaren l'expansió militar i, durant els segles XI i XII, van conquerir la vall de l'Ebre.
- Alfons I el Bataller, rei d'Aragó i de Navarra, l'any 1118 va conquerir la taifa de Saragossa i totes les seves poblacions importants van quedar sota el seu domini: Eixea, Saragossa, Tudela, Daroca...
- L'any 1134 el regne d'Aragó i el de Navarra van passar una crisi important quan Alfons I va morir sense descendència. Aleshores Navarra es va separar d'Aragó i els nobles aragonesos demanaren al germà del rei, Ramir, bisbe de Barbastre, que acceptés de ser nomenat rei d'Aragó.

L'AVANÇ DE LA FRONTERA OCCIDENTAL (980-1050)

Alfons I el Bataller va conquerir la ciutat de Saragossa i la va convertir en capital del regne

4. La formació de la Corona d'Aragó

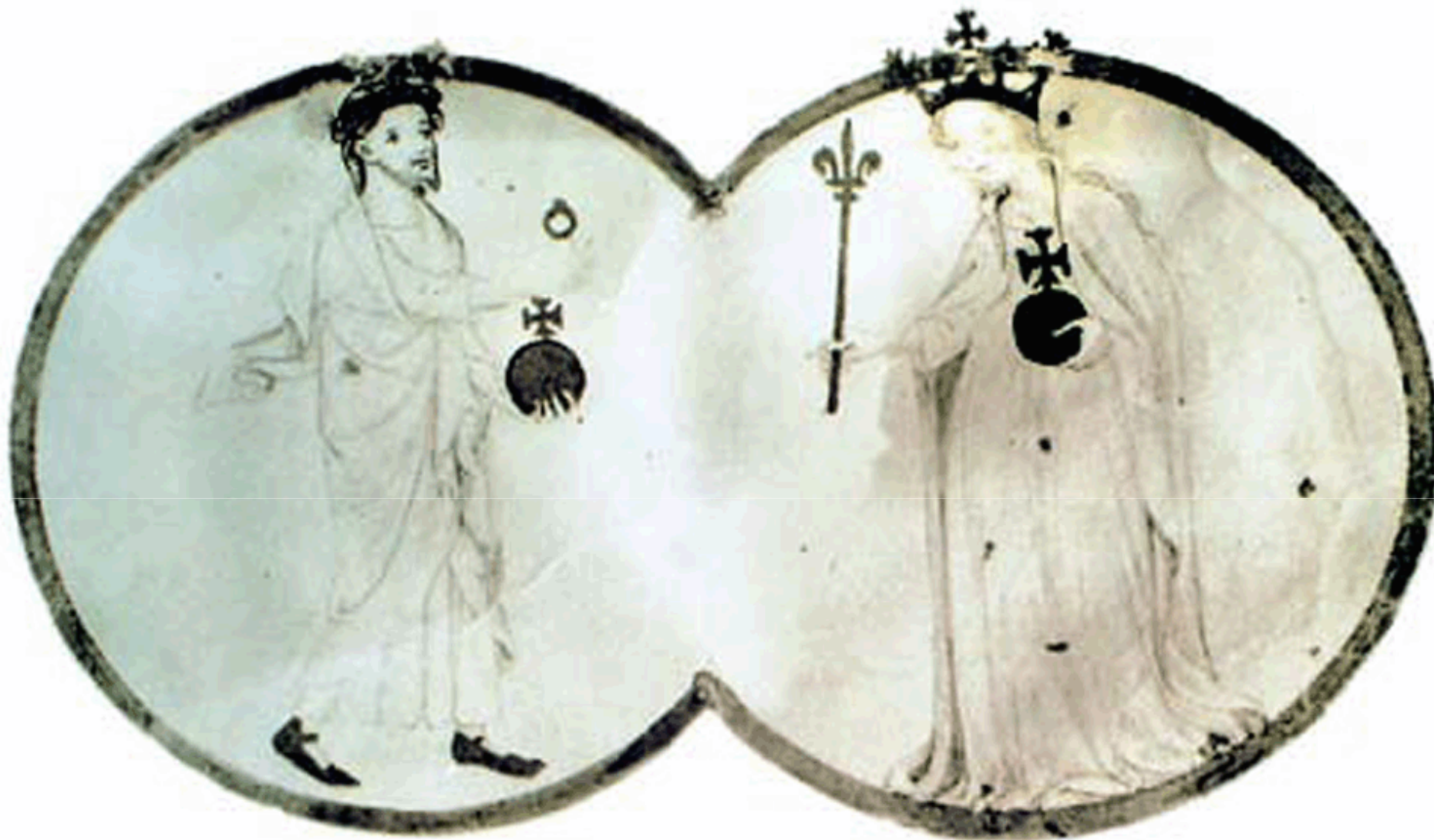
• 4.1. LA UNIÓ MATRIMONIAL

- El nou rei d'Aragó, Ramir II, successor d'Alfons I, va contreure matrimoni l'any 1136 i va tenir una filla: Peronella. L'any següent el rei aragonès va concertar el matrimoni de la seva filla amb el comte de Barcelona Ramon Berenguer IV.
- Llavors Ramir II va tornar al monestir, i Ramon Berenguer IV, que havia estat nomenat príncep d'Aragó, va passar a ocupar-se d'aquest regne.

• 4.2. LA CONQUESTA DE LA CATALUNYA NOVA

- La unió de Catalunya i Aragó va comportar l'enfortiment polític del nou regne i la unió de les seves forces militars.
- Així, al llarg del segle XII es va completar la conquesta de la Catalunya Nova, que havia avançat molt lentament els dos segles anteriors.
- **La conquesta de Tortosa i de Lleida**
- Un cop consolidada l'aliança matrimonial amb el regne d'Aragó, Ramon Berenguer IV va disposar de forces militars importants i va poder dur a terme una gran expedició per conquerir la taifa de Lleida i la de Tortosa.
- L'any 1148 aquest comte conquerí la ciutat de Tortosa i, amb l'ajuda del comte d'Urgell, la de Lleida (1149). Després va començar l'avanç militar cap al sud, que va permetre conquerir les Garrigues i el Priorat.
- Finalment, l'any 1153 va capitular Siurana, la darrera plaça forta musulmana en territori català, i la frontera va avançar fins els ports de Beseit i el riu la Sénia.
- Amb aquestes conquestes s'havien assolit les fronteres de la Catalunya actual. Les fronteres definitives amb Aragó van quedar fixades més tard, en unes negociacions que van tenir lloc durant els regnats de Jaume I i Jaume II.

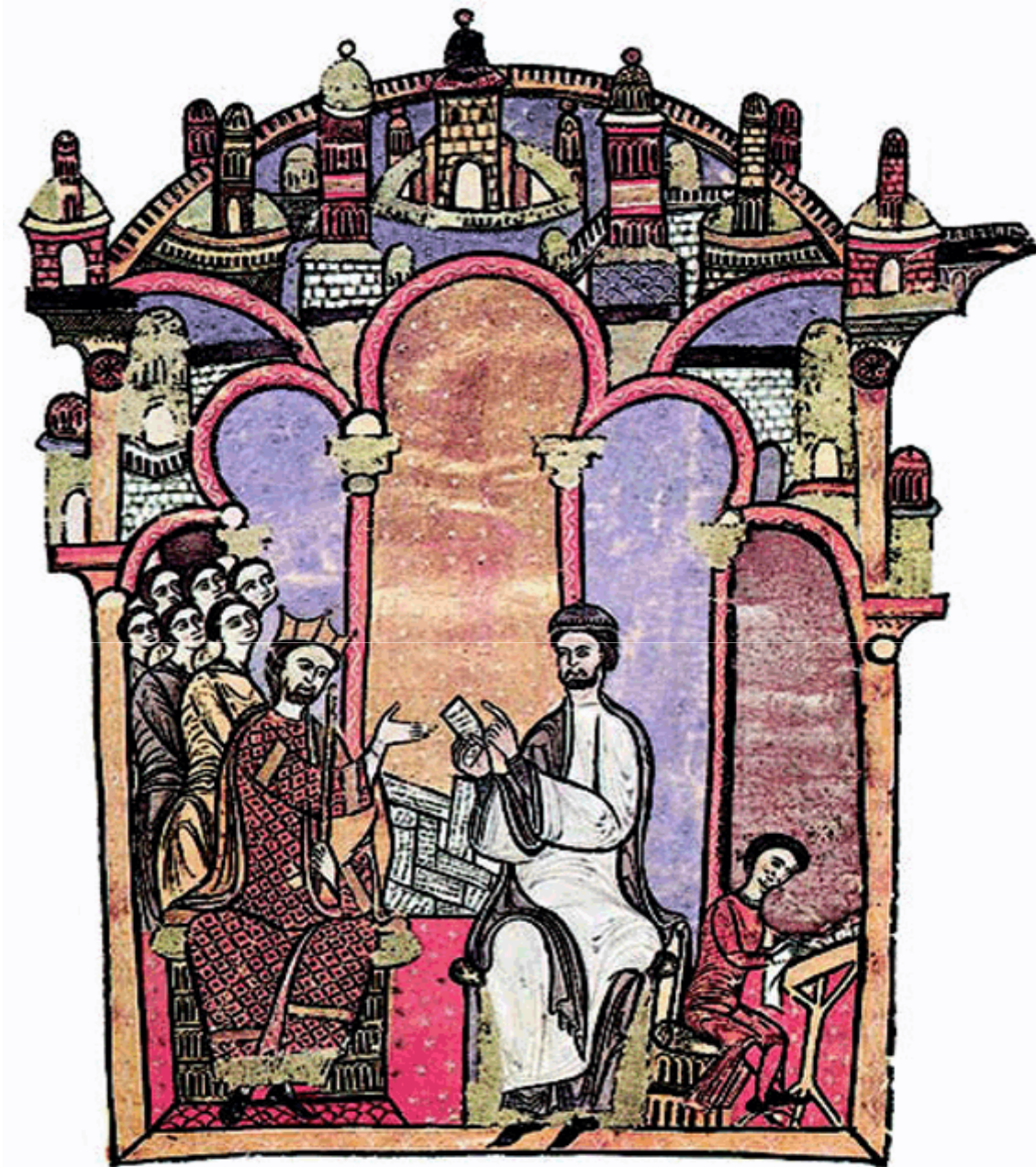
- Imatge d'un manuscrit en què Ramon Berenguer IV apareix amb l'anell que simbolitza la unió i Peronella d'Aragó es mostra amb els atributs de la reialesa.

- **4.3. LA DINASTIA CATALANOARAGONESA**

- Alfons II d'Aragó, fill de Ramon Berenguer IV i de Peronella, va ser la primera persona que fou alhora comte de Barcelona i rei d'Aragó.
- Aquest rei va acabar la reconquesta de les terres d'Aragó i va fundar la ciutat de Terol. A Catalunya es coneix aquest monarca com a Alfons I el Cast.
- A partir d'Alfons I el Cast els territoris d'Aragó i de Catalunya i els que la Corona d'Aragó va conquerir posteriorment van estar regits per un mateix monarca. Així es va iniciar la dinastia catalanoaragonesa, que va governar la Corona d'Aragó fins al començament del segle XV.

- **4.4. EL REPOBLAMENT**

- S'anomena repoblament l'establiment de població a les terres que s'havien mantingut deshabitades durant l'ocupació musulmana o que havien estat conquerides posteriorment.
- El repoblament de la Catalunya Nova es va dur a terme durant el segle XIII. Les terres van ser atorgades en bona part als ordes militars i als nobles que havien participat en la conquesta. Els reis també van fer lliurament de terres als ordes religiosos, com el dels cistercencs, per tal que fundessin monestirs (Poblet, Santes Creus).
- Per atreure pobladors cap a aquests territoris els comtes van atorgar cartes de poblament a les ciutats, com Lleida i Tortosa.
- Aquests documents asseguraven als pagesos que s'instal·laven en aquelles zones que estarien lliures de determinades servituds senyorials. Per això als territoris conquerits s'hi van crear ciutats noves, moltes de les quals adoptaren el nom de Vilanova.
- A més dels pagesos nous, aquestes terres estaven poblades per un nombre força important de jueus i de musulmans, als quals es va oferir la possibilitat de instal·lar-s'hi.

- Alfons I de Catalunya i II d'Aragó va ser el primer rei de la dinastia catalanoaragonesa que governà la Corona d'Aragó.

5. L'expansió econòmica i política

• 5.1. EL CREIXEMENT ECONÒMIC I URBÀ

- A partir del segle XI es va produir una certa millora de les condicions de vida de la població. La producció agrícola va augmentar com a resultat dels progressos tècnics i de l'ampliació de les terres de conreu (artigatges).
- A les terres pirinenques hi va proliferar la creació de ferreries (vall Ferrera, vall d'Àneu...), on es fabricaven eines i armes. Treballaven el ferro amb el mètode conegut com a farga catalana, que es va anar perfeccionant amb el temps.
- La millora agrícola va afavorir els inicis d'un comerç interior i la creació de mercats rurals i de fires, on anaven els pagesos per intercanviar els seus productes.
- Pel que fa a les ciutats, es van anar consolidant com a centres d'intercanvi i van atreure tota mena d'artesans (ferrers, teixidors, sabaters...); tot això va afavorir l'augment de la població i el renaixement de la vida urbana.
- Catalunya, lloc de pas entre Al-Andalus i l'Europa feudal, es va convertir en un enclavament estratègic del comerç entre aquestes dues zones. Pels Pirineus sortia l'or musulmà a canvi d'esclaus, pells i armes procedents d'Europa.
- Una bona part de tota aquesta activitat comercial tenia el centre a la ciutat de Barcelona, que va començar a establir relacions econòmiques amb altres ports de la Mediterrània.

- La ciutat de Cervera va néixer arran del procés de conquesta del segle XI. Els comtes li van atorgar el privilegi de tenir fira i mercat, i això en va facilitar el creixement.

- **5.2. L'EXPANSIÓ OCCITANA**

- L'impuls econòmic del segle XI es va manifestar en l'expansió política cap a Occitània, que es va iniciar l'any 1069 amb la compra, per part de Ramon Berenguer I, dels comtats de Rasès i Carcassona.
- El domini sobre terres occitanes es va ampliar els anys següents amb l'adquisició de drets sobre altres territoris occitans (Albi, Nimes...), amb l'annexió d'alguns comtats per motius d'herència i, sobretot, amb el matrimoni de Ramon Berenguer III amb Dolça de Provença (1112).
- La incorporació de les terres occitanes al comtat de Barcelona va comportar influències culturals importants, com l'arribada a la cort comtal de la poesia trobadoresca.
- **5.3. L'ENFRONTAMENT AMB EL REI DE FRANÇA**
- Al començament del segle XIII el rei de França va voler recuperar el domini sobre els territoris d'Occitània i va patrocinar una expedició militar contra els comtes occitans. El pretext va ser que aquests comtes protegien els albigesos, un grup religiós que havia estat declarat contrari a la recta doctrina de l'Església.
- Pere I, rei de la Corona d'Aragó, va anar a lluitar al costat dels nobles d'Occitània, que eren vassalls seus. Els occitans van ser derrotats pels francesos a la batalla de Muret(1213), on el rei Pere va trobar la mort.
- Jaume I, fill i successor de Pere I, va renunciar pel Tractat de Corbeil (1258) a tots els seus drets a Occitània davant el rei Lluís IX de França. Així, la Corona d'Aragó només va mantenir a l'altra banda dels Pirineus el Rosselló, Montpeller i el Carladès.
- Tancada la possibilitat d'expandir-se cap a Occitània, la Corona d'Aragó va orientar l'expansió cap al sud de la Península i cap a la Mediterrània.

LA CORONA D'ARAGÓ I OCCITÀNIA AL SEGLE XII

6. L'art romànic a Catalunya

- Durant els segles XI i XII en el conjunt dels comtats catalans hi va fer aparició l'art romànic, un estil que hi va tenir un gran desenvolupament.
- **6.1. L'ARQUITECTURA**
- En arquitectura l'art romànic català adopta la presència de torres de grans proporcions i l'ús de la planta basilical (una sola nau). També introdueix una decoració externa de petits arcs cecs (façana de l' *església de Sant Jaume* de Frontanyà).
- L'art romànic s'estengué a Catalunya tant en el pla feudal com en el rural. Així, la noblesa i el clergat van promoure la construcció de castells, esglésies (*Sant Vicenç de Cardona*) i grans monestirs, entre els quals destaquen els de *Sant Pere de Rodes*, *Ripoll*, *Sant Martí del Canigó*, *Sant Joan de les Abadesses* i *Sant Cugat del Vallès*.
- També es construïren nombroses esglésies rurals de petites dimensions que mostren la religiositat de la societat pagesa de l'època.
- Entre els nombrosos exemples existents, que s'han convertit en un dels trets més identificatius del romànic català, cal destacar el conjunt d'esglésies de la vall de Boí (*Sant Climent* i *Santa Maria de Taüll*).

- L'església de Sant Climent de Taüll, a la vall de Boí.

- **6.2. L'ESCULTURA**

- L'escultura romànica estigué supeditada a l'arquitectura, perquè n'era un complement decoratiu, però també adquirí una funció didàctica.
- Destaquen la decoració de portalades (*Santa Maria de Ripoll*) i de capitells dels claustres, com el de *Sant Cugat del Vallès*.
- També fou molt popular l'escultura exempta de fusta policromada, que se centra en tres temes bàsics: majestats (Crist crucificat), marededéus i el davallament de Crist de la creu.

- **6.3. LA PINTURA**

- Catalunya té una de les mostres més riques i abundants de pintura romànica peninsular, tant mural com sobre fusta.
- La decoració pictòrica de les esglésies es feia a l'absis i als murs: hi representaven el Pantocràtor i escenes de la vida de Jesús i de la Mare de Déu. Destaquen les pintures del conjunt d'e *sglésies de Taüll* i les del *Mestre de Pedret (Sant Quirze, Esterrí d'Àneu)*.
- De la pintura sobre taula destaquen els frontals d'altar (el d' *Avià* i el *dels Apòstols*).

Frontal de la Seu d'Urgell o dels Apòstols, conservat al Museu Nacional d'Art de Catalunya

EXERCICIS

1. fixa't en el mapa i justifica les denominacions de Catalunya Nova i Catalunya Vella. Quina zona ocupava cada territori?
2. Quines taifes es van formar al territori de l'actual Catalunya? Quines eren les ciutats més importants?
3. Què anomenem Catalunya Vella? I Catalunya Nova?
4. Quins edificis d'origen islàmic es conserven a Catalunya?
5. Què era la Marca Hispànica? Quins territoris comprenia al segle IX?
6. Quina funció tenien els comtes catalans al segle IX? Qui els nomenava?
7. Com van aconseguir els comtes catalans fer-se independents del regne franc?
8. Busca en un eix cronològic: 817 creació del comtat d'Aragó, 1134 separació de Navarra i Aragó, 830 constitució del regne de Pamplona, 1035 repartició dels territoris entre els successors de Sanç III, 970 Sanç Garcès II es converteix en el primer rei de Pamplona i Aragó.
9. Quin és l'origen del comtat d'Aragó i del regne de Pamplona?
10. Com va aconseguir Ramon Berenguer I imposar la seva autoritat sobre els nobles?

11. Què eren les pàries? Com les van utilitzar els comtes de Barcelona i Urgell?
12. Què va significar el matrimoni entre Ramon Berenguer i Peronella?
13. Què va conquerir Ramon Berenguer IV? A quines persones es va otorgar les terres conquerides?
14. Quan s'inicià la dinastia catalanoaragonesa i com?
15. per què a partir del s. XI hi va haver una millora de les condicions de la vida de la població?
16. Quins fets van impulsar el desenvolupament urbà a la Catalunya del s. XII?
17. Com es va iniciar l'expansió cap a Occitània? Qui la va començar i amb quins recursos?
18. fixa't en les imatges de les esglésies romàniques i explica les característiques de l'arquitectura romànica catalana.

Dossier. Origen del regne d'Aragó i del de Navarra

- A la Marca Hispànica, a més dels comtats catalans, hi sorgiren uns altres nuclis cristians independents: Aragó i Navarra.
- **EL PROCÉS D'INDEPENDÈNCIA**
- **El comtat d'Aragó**
- Cap a l'any 817 els hispans de Jaca van aconseguir fer fora els francs i van crear elcomtat d'Aragó.
- El primer comte que es va independitzar dels francs va ser Asnar Galíndez, que va aplegar sota el seu domini les valls del riu Aragó, que va donar nom al comtat.
- A la zona meridional dels Pirineus s'hi van crear també els comtats de Sobrarb i Ribagorça. Les terres d'aquests comtats eren pobres, escassament poblades i amb una economia de subsistència basada en l'agricultura.
- **El regne de Pamplona**
- A la mateixa època una família noble de Pamplona, els Arista, va aconseguir fer fora de Pamplona els governadors francs.
- Els caps d'aquest nou Estat independent es van atorgar el títol de reis i van constituir, vers l'any 830, el regne de Pamplona. Aquest regne va ser el nucli originari del que més endavant havia d'esdevenir el regne de Navarra.
- Al segle X el comtat d'Aragó va ser annexat al regne de Pamplona i Sanç Garcés II (970) va ser el primer rei de Pamplona i d'Aragó.

ELS ESTATS CRISTIANS DELS PIRINEUS A LA PRIMERIA DEL SEGLE XI

- **SANÇ III EL GRAN**

- Al primer terç del segle XI, durant el regnat de Sanç III el Gran, el regne de Pamplona es va annexar el nou comtat d'Aragó, els comtats de Sobrarb i Ribagorça (1016-1018) i els territoris del comtat de Castella.
- Sanç III es va morir l'any 1035 i la seva herència fou decisiva per a la història dels regnes cristians de la Península, perquè va repartir els territoris entre els seus fills:
  - — Garcia va heretar Navarra amb el títol de rei.
  - — Ferran, el comtat de Castella, i més tard es va autoproclamar rei de Castella.
  - — Ramir, el comtat d'Aragó.
  - — Gonçal, els comtats de Sobrarb i Ribagorça.
- A causa de la mort prematura de Gonçal, Ramir, comte d'Aragó, va heretar els comtats de Sobrarb i Ribagorça.
- El seu successor, Sanç Ramírez, també es va autoproclamar rei d'Aragó.
- Durant el segle XI el regne de Navarra i el d'Aragó van ser governats pels descendents de Sanç III el Gran.
- En alguns períodes els dos regnes van estar units, fins que, a la mort del rei Alfons I el Bataller, l'any 1134, els navarresos es van organitzar com a regne independent i ocuparen les terres de la Ribera Tudelana, és a dir, un territori força reduït, mentre que Aragó es va quedar la resta del regne.

L'HERÈNCIA DE SANÇ III

